

BS/173/2012

WIZERUNEK NAUCZYCIELI

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
11 stycznia 2012 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

W listopadowym sondażu¹ sprawdziliśmy, jaki jest w Polsce stosunek do zawodu nauczyciela. Badanym przedstawiliśmy dziesięć stwierdzeń dotyczących tej profesji, prosząc, aby określili, czy są one prawdziwe, czy się z nimi zgadzają. Wyniki analizy czynnikowej (patrz Tabela 1) dowodzą, że stwierdzenia te można rozpatrywać w trzech grupach tematycznych. Pierwsza z nich dotyczy **warunków zatrudnienia**, takich jak długość urlopu, godzinowy wymiar pracy, wysokość płacy. Na drugą grupę składają się pytania o **cechy pracy** nauczycieli: czy jest stresująca, odpowiedzialna, trudna. Trzecia związana jest ze **społecznym odbiorem zawodu** nauczyciela: czy cieszy się on szacunkiem społecznym, czy nauczyciele mają poczucie misji, czerpią satysfakcję z pracy i czy są dobrze wykwalifikowani.

Oceny warunków zatrudnienia są dość zróżnicowane. Połowa badanych (49%) uważa, że nauczyciele w Polsce mają za długie urlopy, tyle samo (49%) twierdzi, że przepracowują zbyt mało godzin tygodniowo, natomiast przeciwnego zdania jest odpowiednio 31% i 24% ankietowanych. Opinie o zarobkach nauczycieli są mocno podzielone. Tylko nieznacznie przeważa przekonanie, że nie są one za niskie (34% wobec 30%).

Uzyskane opinie o pracy nauczycieli dość jednoznacznie świadczą o tym, że jest ona ceniona. Zdecydowana większość badanych postrzega ją jako stresującą (86%), bardzo odpowiedzialną (83%) i trudną (74%). Odpowiedzi dotyczące społecznego wizerunku tego zawodu są mniej jednorodne, ale na ogół również dowodzą, że cieszy się on poważaniem. Dwie trzecie badanych (68%) uważa, że nauczyciele mają wysokie kwalifikacje i chętnie je podnoszą, a ponad połowa (55%), że wykonują pracę, która daje im dużo satysfakcji. Ponad dwie piąte respondentów (43%) jest zdania, że nauczyciele mają poczucie misji, natomiast dwukrotnie mniejsza grupa (21%) nie zgadza się z tą opinią. Mocno podzielone są opinie co do tego, czy zawód nauczyciela cieszy się dużym szacunkiem: ponad jedna trzecia badanych (36%) twierdzi, że tak i tyle samo (36%) – że nie.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (270) przeprowadzono w dniach 8 – 17 listopada 2012 roku na liczącej 952 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

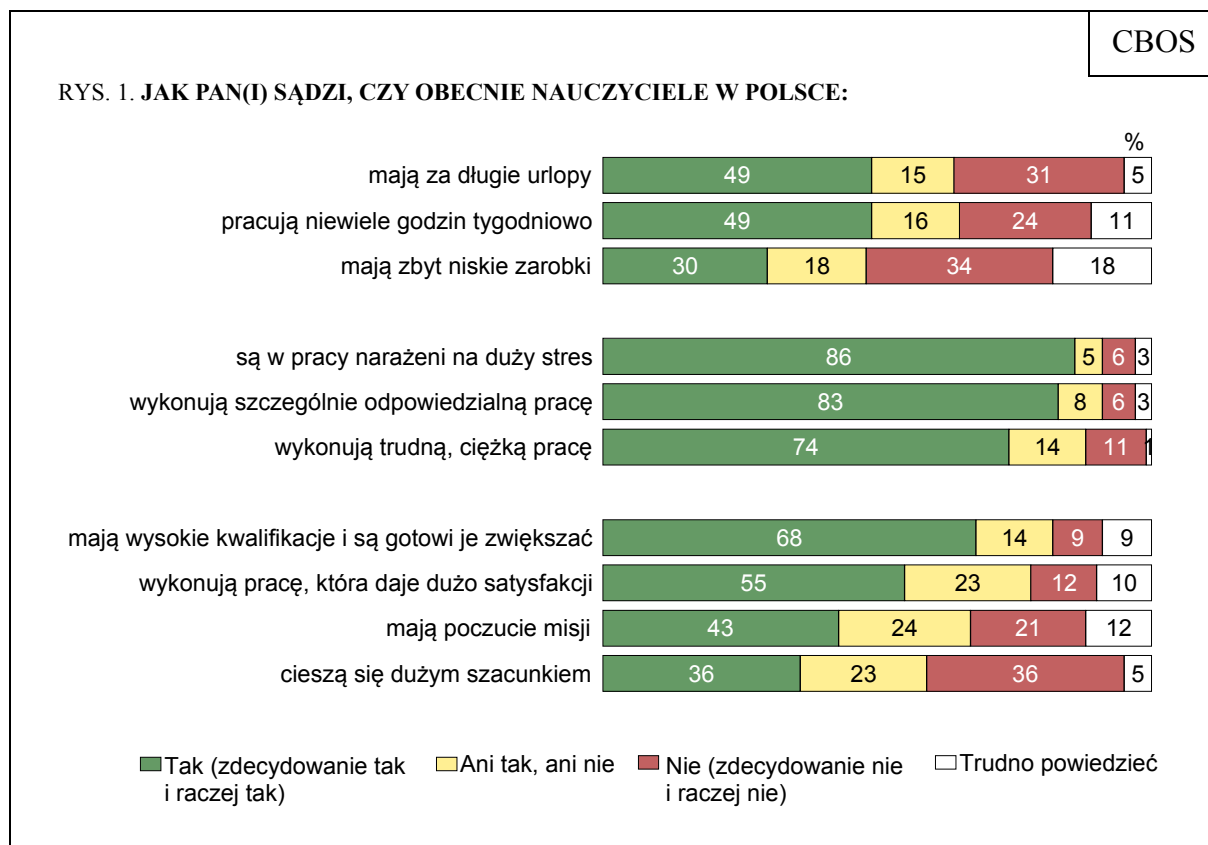

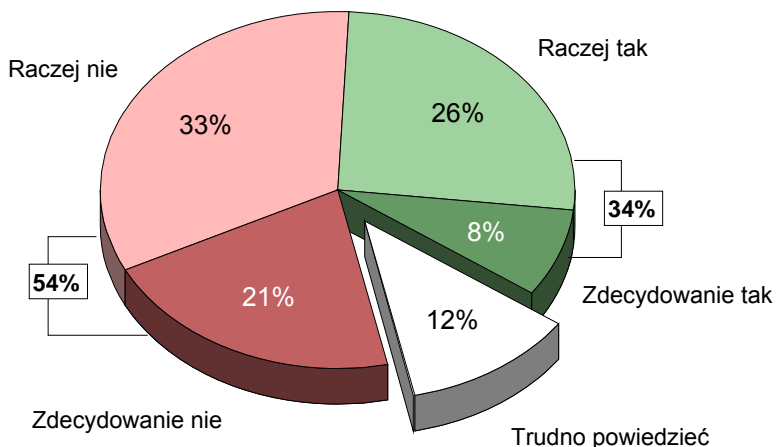
Tabela 1. Wyniki analizy czynnikowej

Nauczyciele w Polsce:	Czynniki		
	I	II	III
mają za długie urlopy	0,820		
pracują niewiele godzin tygodniowo	0,811		
mają zbyt niskie zarobki	-0,674		
są w pracy narażeni na duży stres		0,793	
wykonyują trudną, ciężką pracę		0,725	
wykonyują szczególnie odpowiedzialną pracę		0,707	
cieszą się dużym szacunkiem			0,750
wykonyują pracę, która daje dużo satysfakcji			0,696
mają poczucie misji			0,637
mają wysokie kwalifikacje i są gotowi je zwiększać			0,514
Procent wariancji wyjaśnionej=57%	20%	20%	17%

Metoda rotacji – Varimax; KMO=0,813

Dobrym, syntetycznym sposobem sprawdzenia, czy zawód nauczyciela cieszy się poważaniem, wydaje się pytanie projekcyjne o potencjalne wykonywanie tej profesji w przyszłości przez dzieci respondenta. Okazuje się, że większość – ponad połowa (54%) – nie chciałaby, aby któreś z ich dzieci zostało nauczycielem, a jedna trzecia (34%) odnosi się do tego pomysłu z aprobatą.

RYS. 2. NIEZALEŻNIE OD TEGO, CZY MA PAN(I) DZIECI, CZY TEŻ NIE, PROSZĘ POWIEDZIEĆ, CZY CHCIAŁ(A)BY PAN(I), ŻEBY KTÓREŚ Z NICH PRACOWAŁO W PRZYSZŁOŚCI JAKO NAUCZYCIEL W SZKOLE?

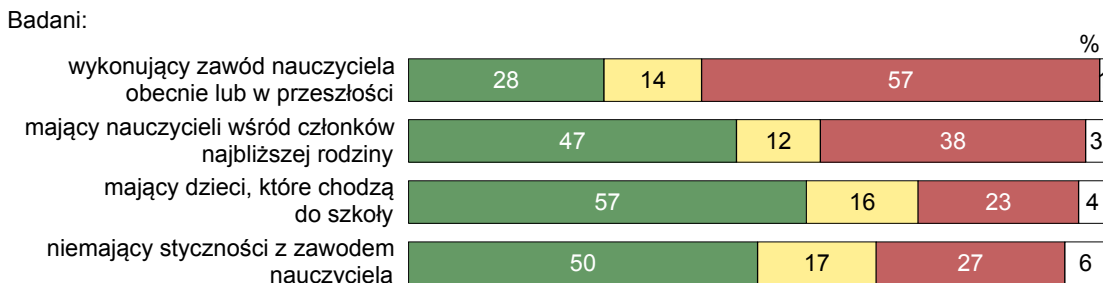
Z analizy regresji wynika, że aprobata wykonywania zawodu nauczyciela przez dzieci respondenta, najsilniej zależy od przekonania, że cieszy się on społecznym szacunkiem ($Beta=0,11$) oraz, że jego wykonywanie daje satysfakcję ($Beta=0,20$). Pozostałe aspekty nie odgrywają tu samodzielnej, statystycznie istotnej roli.

Interesowało nas także, jak wielu dorosłych ma kontakt z osobami uczącymi w szkołach, lub czy sami się tym zajmują, i czy ich doświadczenia przekładają się w jakimś stopniu na opinie o pracy nauczycieli. Z deklaracji wynika, że jedna dwudziesta (5%) to osoby, które pracują (3%) bądź pracowały (2%) jako nauczyciele w szkołach, jedna trzecia (33%), a po wyłączeniu respondentów, którzy sami wykonują ten zawód – 30% ma nauczycieli wśród członków najbliższej rodziny. Co czwarty respondent (24%) ma dzieci, które chodzą do szkoły podstawowej, gimnazjum, szkoły średniej lub zawodowej, a więc – jak można przypuszczać – również styka się, przynajmniej pośrednio, z przedstawicielami tej profesji.

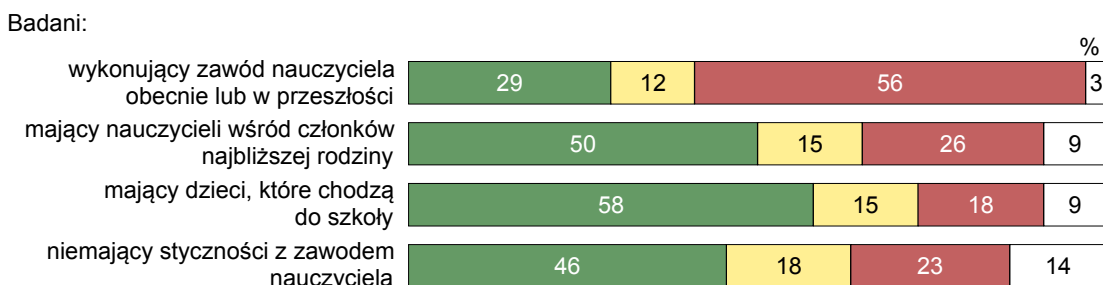
Jedynie osoby, które są lub były nauczycielami, w większości uważają, że urlopy w tym zawodzie nie są zbyt długie, a czas pracy w tygodniu nie jest za krótki. W pozostałych grupach – zarówno wśród mających styczność z tym zawodem poprzez najbliższą rodzinę lub pośrednio przez dzieci chodzące do szkoły, jak i niemających kontaktu – opinie na ogół są odmienne. Jeśli chodzi o zarobki, zdania są bardziej podzielone. Obecni lub byli nauczyciele sądzą najczęściej, że są one zbyt niskie, natomiast rodzice dzieci uczęszczających do szkoły są przeciwnego zdania; w dwóch pozostałych grupach nie dominuje żadna z opinii.

RYS.3. JAK PAN(I) SĄDZI, CZY OBECNIE NAUCZYCIELE W POLSCE:

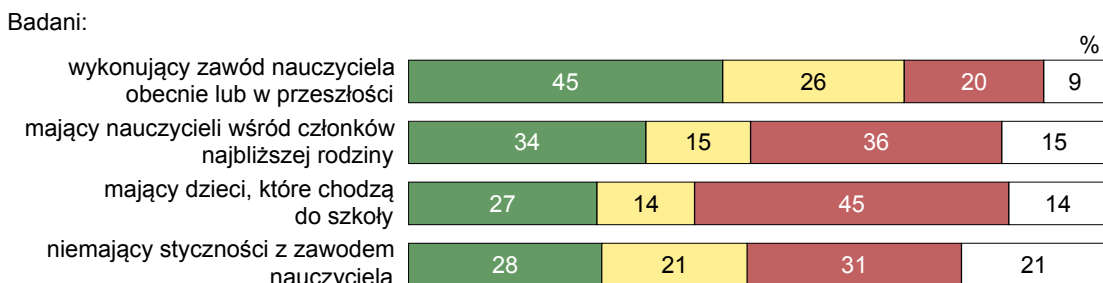
MAJĄ ZA DŁUGIE URLOPY

PRACUJĄ NIEWIELE GODZIN TYGODNIOWO

MAJĄ ZBYT NISKIE ZAROBKI

■ Tak ■ Ani tak, ani nie ■ Nie □ Trudno powiedzieć

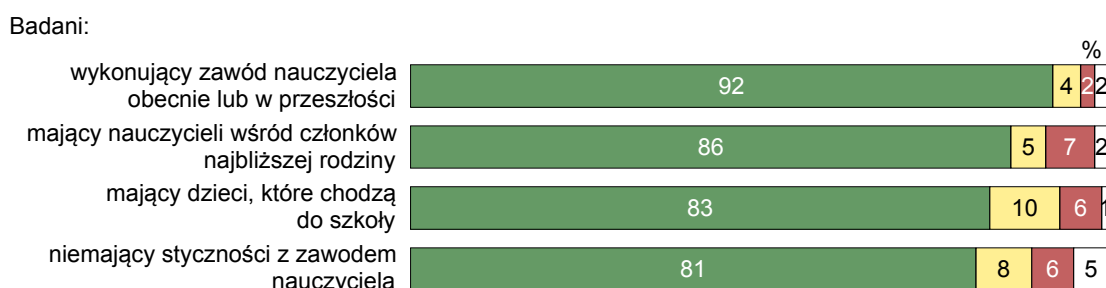
Styczność z zawodem nauczyciela nie wpływa znacząco na opinie o pracy w szkole. Zarówno nauczyciele, osoby z ich najbliższej rodziny, ludzie mający z nimi pośredni kontakt poprzez dzieci, jak i niemający takiego kontaktu uważają na ogół, że praca w tym zawodzie jest stresująca, bardzo odpowiedzialna i trudna. Nauczyciele przypisują te cechy swojej pracy częściej niż pozostali ankietowani, a zwłaszcza to, że jest ona trudna.

RYS.4. JAK PAN(I) SĄDZI, CZY OBECNIE NAUCZYCIELE W POLSCE:

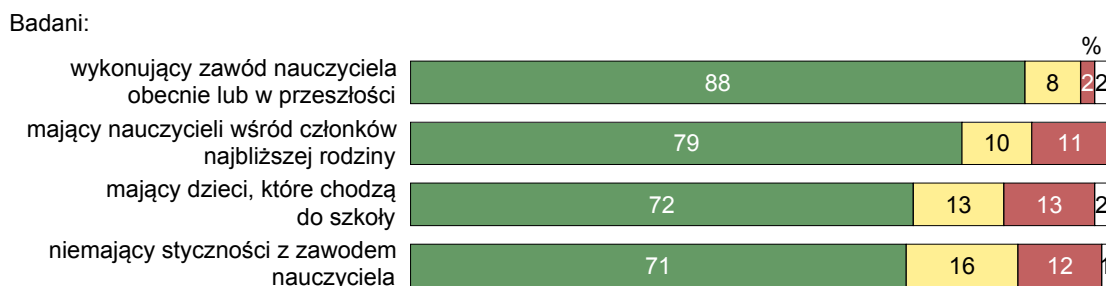
SĄ W PRACY NARAŻENI NA DUŻY STRES

WYKONUJĄ SZCZEGÓLNIIE ODPOWIEDZIALNĄ PRACĘ

WYKONUJĄ TRUDNĄ, CIĘŻKĄ PRACĘ

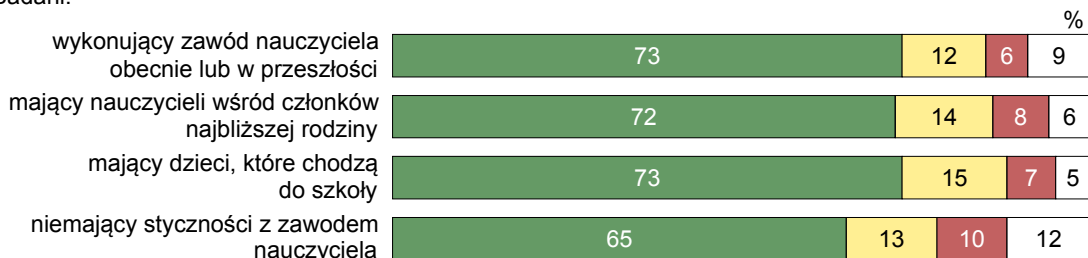
■ Tak ■ Ani tak, ani nie ■ Nie □ Trudno powiedzieć

Opinie na temat profesji nauczyciela nie zależą od tego, czy ma się kontakt z osobami zatrudnionymi w tym zawodzie. We wszystkich wyróżnionych grupach przeważa przekonanie, że nauczyciele mają wysokie kwalifikacje i są gotowi je zwiększać, wykonują pracę dającą im dużo satysfakcji, mają poczucie misji, a także cieszą się szacunkiem społecznym. Obecni lub byli nauczyciele, jak również osoby mające nauczycieli w najbliższej rodzinie, relatywnie częściej niż pozostali kwestionują to, że nauczyciele cieszą się dużym szacunkiem społecznym. Ponadto badani pracujący w tym zawodzie oraz rodzice dzieci uczęszczających do szkoły częściej niż inni sceptycznie podchodzą do kwestii poczucia misji.

RYS.5. JAK PAN(I) SĄDZI, CZY OBECNIE NAUCZYCIELE W POLSCE:

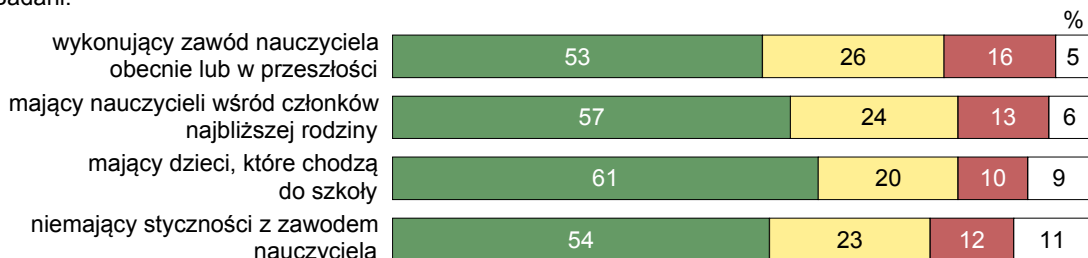
MAJĄ WYSOKIE KWALIFIKACJE I SĄ GOTOWI JE ZWIĘKSZAĆ

Badani:

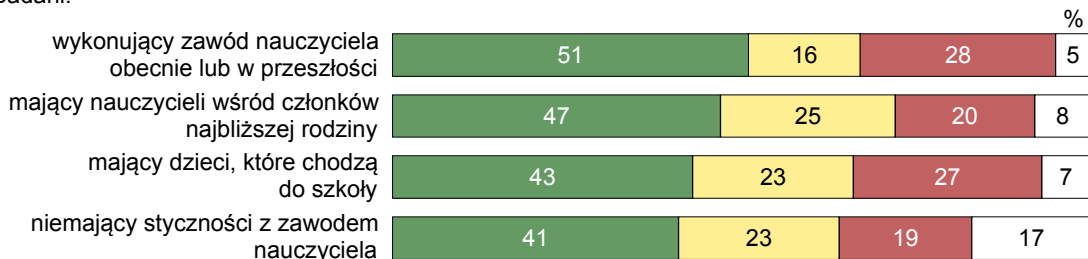
WYKONUJĄ PRACĘ, KTÓRA DAJE DUŻO SATYSFAKCJI

Badani:

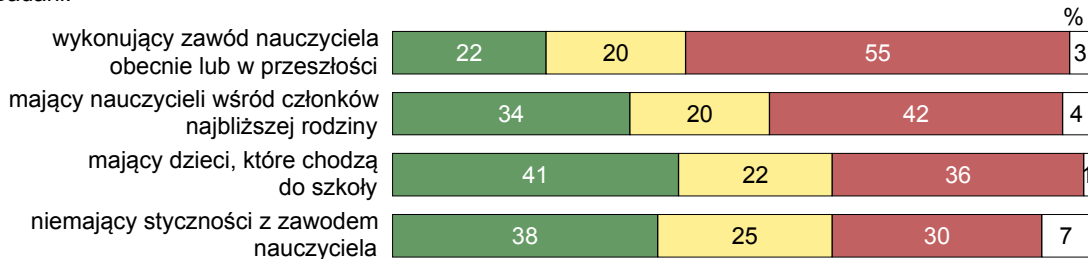
MAJĄ POCZUCIE MISJI

Badani:

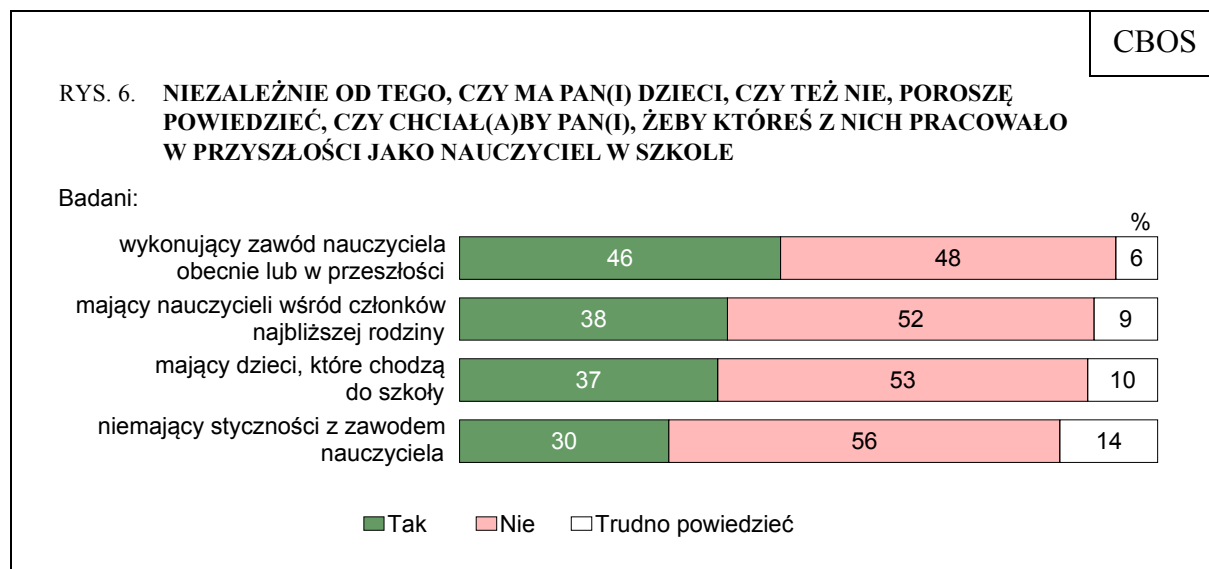
CIESZĄ SIĘ DUŻYM SZACUNKIEM

Badani:

■ Tak ■ Ani tak, ani nie ■ Nie ■ Trudno powiedzieć

Niezależnie od stopnia styczności z ludźmi wykonującymi zawód nauczyciela, we wszystkich analizowanych grupach z wyjątkiem obecnych lub byłych nauczycieli przeważają badani, którzy nie chcieliby, żeby ich dzieci wykonywały w przyszłości tę profesję. Nauczyciele natomiast są pod tym względem bardzo podzieleni.

Do innych czynników, które wpływają na postrzeganie zawodu nauczyciela, można zaliczyć wiek, wykształcenie, wielkość miejscowości zamieszkania, a także status ekonomiczny badanych. Ci ankietowani, którzy całkiem niedawno mieli (lub nadal mają) kontakt z przedstawicielami tej profesji, a więc najmłodszy – uczniowie i studenci, stosunkowo częściej od innych zgadzają się z tym, że zarobki nauczycieli są zbyt niskie i dezaprobuje stwierdzenie o za długich urlopowach. Ponadto rzadziej niż pozostali przypisują oni tej profesji szacunek społeczny i uważają, że praca w szkole jest czymś trudnym. O niewielkich zarobkach nauczycieli i niskim szacunku do zawodu relatywnie częściej są przekonani respondenci mający wyższe wykształcenie, mieszkańcy największych miast. Z kolei na duży szacunek częściej wskazują mieszkańcy wsi oraz osoby najslabiej wykształcone. Wśród respondentów starszych (mających 55 lat i więcej) liczniej niż wśród młodszych deklarowane jest przeświadczenie o tym, że praca w tym zawodzie jest ciężka. Na podstawie analizy aprobaty wykonywania w przyszłości zawodu nauczyciela przez dzieci badanych, można powiedzieć, że profesja nauczyciela jest relatywnie bardziej poważana przez najslabiej wykształconych, uzyskujących najniższe dochody w przeliczeniu na osobę w gospodarstwie domowym, natomiast mniej przez najwięcej zarabiających, dobrze sytuowanych oraz przez mieszkańców dużych miast.

Z badania prestiżu zawodów² wynika, że nauczyciele – na tle innych profesji – cieszą się w Polsce wysokim i stabilnym poważaniem. Wyniki niniejszego sondażu częściowo to potwierdzają. Ogromna większość badanych z szacunkiem odnosi się do pracy nauczycieli, wiąże z nią dużą odpowiedzialność, a także przekonanie, że jest to praca trudna i stresująca. Nauczyciele są na ogół postrzegani jako ludzie o wysokich kwalifikacjach, czerpiący satysfakcję z tego, co robią. Z drugiej strony częste są opinie, że nauczyciele pracują za mało i mają zbyt długie urlopy. W kwestii wysokości zarobków oraz tego, czy nauczyciele cieszą się w naszym kraju szacunkiem, Polacy są podzieleni. Trzeba jednak zaznaczyć, że ponad połowa badanych nie ceni tego zawodu na tyle, by chcieć, żeby ich dzieci w przyszłości go wykonywały.

Opracował
Michał FELIKSIAK

² Zob. komunikat CBOS „Prestiż zawodów”, styczeń 2009 (oprac. Michał Feliksiak).